

Anand Niketan

Maninagar Campus

Grade : VII	Subject :SANSKRIT	Date :
Name :	Practice Worksheet Empower I	Chapter No. 3,4,5,6,7,20 अपठित अवबोधनम ,चित्रवर्णनम , संवादलेखनम

खण्ड:- 'क' - अपठित गद्यांश

प्रश्न-१ (अ) निम्नलिखित गद्यांश पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

- डेविड: - आम ! कथं न ? ध्वजस्य उपरि स्थितः केशरवर्णः त्यागस्य उत्साहस्य च सूचकः ।
मध्ये स्थितः श्वेतवर्णः सात्विकतायाः शुचितायाः च ध्योतकः । अधः स्थितः
हरितवर्णः वसुन्धराया
सुष्मायाः- ऊर्वरतायाश्च ध्योतकः
तेजिन्दरः- शुचे ! ध्वजस्य मध्ये एकं नीलवर्णं चक्रं वर्तते ।
शुचिः- आम आम । इदं अशोकचक्रं कथ्यते । एतत् प्रगतेः न्यायस्य च प्रवर्तकम् । सारनाथे
अशोकस्तम्भ अस्ति । तस्मात् एव एतत् गृहीतम् ।
प्रणवः- अस्मिन् चक्रे चतुर्विंशतिः अराः सन्ति ।
मेरीः- भारतस्य संविधानसभायां २२ जुलाई १९४७ तमे वर्षे समग्रतया अस्य ध्वजस्य
स्वीकरणम् जातम् ?
तेजिन्दरः - अस्माकं त्रिवर्णः ध्वजः स्वाधीनतयाः राष्ट्रगौरवस्य च प्रतीकः । अतएव
स्वतन्त्रतादिवसे गणतन्त्रदिवसे च अस्य ध्वजस्य उत्तोलनं समारोहपूर्वकं भवति ।

(क) एक शब्द में उत्तर लिखिए ।

१. वसुन्धरायाः सुष्मायाः ऊर्वरायाः च कः ध्योतक अस्ति ?
२. नीलवर्णम् चक्रं किम् कथ्यते ?

(ब) एक वाक्य में उत्तर लिखिए ।

१. अशोकचक्रे कति अराः सन्ति ?

(क) निर्देश के अनुसार उत्तर लिखिए ।

१. 'चक्रम्' इति पदस्य विशेषणपदम् किम् अस्ति ?

[अ] ध्वजस्य [ब] नील [क] नीलवर्णम्

२. भारतस्य संविधानसभायां २२ जुलाई ----- तमे वर्षे समग्रतया अस्य ध्वजस्य

स्वीकरणम जात ?

[अ] १९४६

[ब] १९४७

[ब] १९५६

(ब) निम्नलिखित चित्र में क्या-क्या दिख रहा है ? मंजूषा में दिए शब्दों का उपयोग करके पाँच वाक्य लिखिए

[क्रीडन्ति , विशालम् , विद्यालयस्य , धावति , वस्त्राणि , सुन्दरम् , घटिकाः , प्रसन्नाः , हस्तौ , नृत्यति , वृक्षाः]

खण्ड:- 'ख' रचनात्मक मूल्यांकन

प्रश्न-२ (अ) निम्न शब्दों के लुट लकार के दस क्रिया पदों को वर्ग-पहेली से ढूँढ़कर लिखिए ।

द्र	प	ने	ष्य	ति
क्ष्य	च	प	प्र	द
न्ति	र	षी	क्ष्य	पा
ले	खि	ष्य	ति	स्य
ग	ह	सि	ष्य	ति
मि	लि	ष्य	न्ति	च
ष्या	भ	वि	ष्या	मि
मि	क	रि	ष्या	मि

प्रश्न-२ (ब) निम्नलिखित मंजूषा से संवादलेखन पूर्ण कीजिए ।

[दूषितं , प्रतियोगिता , जागरूकता , लिखसि , वर्धते]

पिता:- त्वं किम् (१).....?

पुत्र:- लेखम् ।

पिता:- लेखम् ,परं कस्मिन् विषये ?

पुत्र:- पर्यावरणस्य विषये ।

पिता:- किमर्थम् ?

- पुत्र:- श्वः मम विद्यालय भाषणस्य (२) अस्ति ।
 पिता:- ओह । विषयः तु अत्युत्तमः ।
 पुत्र:- आम । अध्य औद्योगिकविकासः तु (३) एव ।
 पिता:- आम ।
 पुत्र:- औद्योगिकविकासेन वातावरणम अपि (४) भवति ।
 पिता:- एतद तु सत्यम ।
 पुत्र:- अतः पर्यावरणस्य विषये (५) अनिवार्या ।

खण्ड:- 'ग'- अनुप्रयुक्त व्याकरण

प्रश्न-३ (अ) मञ्जूषा से उचित करता पद चुनकर रिक्तस्थानो की पूर्ति कीजिए ।

१. ----- लता ।
 [अ] सः [ब] एषा [क] एषः
२. ----- बालकौ ।
 [अ] त्वम [ब] अहम [क] युवाम
३. संस्कृते क्रियायाः ----- वचनानि सन्ति ।
 [अ] एकम [ब] दवे [क] त्रीणी
४. 'धावतः' अत्र ----- वचनम सन्ति ।
 [अ] एकवचन [ब] द्विवचन [क] बहुवचन
५. वदति :- -----
 [अ] वस [ब] वद [क] वच
६. तिष्ठति:- -----
 [अ] स्था(तिष्ठ) [ब] अस [क] तप

प्रश्न-३ (ब) निम्नलिखित रेखांकित शब्दों को शुद्ध करके फिरसे लिखिए ।

१. अहं क्रीडामः ।
२. सः खेलथः ।
३. त्वं धावथः ।
४. ते हसति ।
५. यूयम तिष्ठसि ।

प्रश्न-३ (क) कोष्टक में दी गई धातुरूप से रिक्तस्थानो की पूर्ति कीजिए ।

१. 'लिख' लटलकारः प्रथमः पुरुषः एकवचनम

२. 'दृश' लट लकारः मध्यमः पुरुषः द्विवचनम्
३. 'हस' लृट लकारः उत्तमः पुरुषः एकवचनम्
४. 'कूर्द' लट लकारः प्रथमः पुरुषः बहुवचनम्
५. 'गम' लृट लकारः उत्तमः पुरुषः द्विवचनम्

प्रश्न-४ (अ) उचित मेलान कीजिए ।

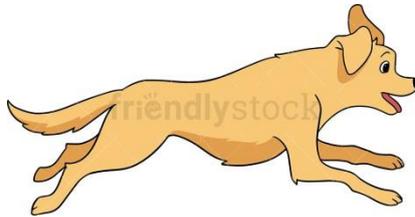
[१] 'अ'	'ब'	[२]	'अ'	'ब'
१. सः	नरौ	१. लिख	गिरना	
२. ते	फलानि	२. क्रीड	ठहरना	
३. ताः	तत	३. पच	लिखना	
४. तानि	पुरुषाः	४. स्था	खेलना	
५. तौ	बालः	५. पत	पकाना	

प्रश्न-३ (ब) रिक्तस्थान की पूर्ति कीजिए ।

[त्वं , वयम् , अहं , ते , यूयम्]

१. ----- पठामः ।
२. ----- गच्छामि ।
३. ----- किमर्थम् हससि ?
४. ----- खेलन्ति ।
५. ----- किं पचथ ।

प्रश्न-३ (क) चित्र को देखकर रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए ।

१. ----- कूर्दन्ति ।
२. ----- धावन्ति ।
३. ----- विकसन्ति ।

प्रश्न-३ (ड) सर्वनाम शब्दों को बहुवचन में परिवर्तित कीजिए ।

१. अहम् - बहुवचन
२. त्वं - बहुवचन
३. तानि - एकवचन
४. एतानि - एकवचन
५. इदम् - बहुवचन
६. यूयम् - एकवचन

प्रश्न-३ (इ) तालिका को पूर्ण कीजिए ।

१. ----- , चलतः , चलन्ति
२. पठतः , ----- , -----
३. मिलिष्यामि , ----- , -----
४. ----- , ----- , गमिष्यथ

खण्ड:- 'घ' पठित गद्यांश

प्रश्न -५ (अ) निम्नलिखित रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए ।

१. 'श्रोता' सदैव ----- पुरुषः भवति ।

[अ] प्रथमः [ब] मध्यमः [क] उत्तमः

२. ----- संज्ञास्थाने प्रयुज्यते ।

[अ] संज्ञाशब्दाः [ब] विशेषणशब्दाः [क] सर्वनामशब्दाः

३. 'दृश' धातो परिवर्तित रूपं ----- अस्ति ।

[अ] पश्य [ब] पा [क] पच

४. ----- गायन्ति ।

[अ] कोकिला [ब] कोकिलाः [क] कोकिले

५. राधिका ----- ।

[अ] वदति [ब] वदतः [क] वदन्ति

६. यूयम उदयाने ----- ।

[अ] क्रीडथः [ब] क्रीडथ [क] क्रीडति

७. अहम भोजनम् ----- ।

[अ] कुरुथ [ब] करोमि [क] कुर्वः

८. अहम कंदुकः ----- ।

[अ] क्रीडावः [ब] क्रीडामः [क] क्रीडामि

प्रश्न- ५ (ब) मूल्यपरक प्रश्न

१. वृद्ध लोगों के साथ कैसा व्यवहार करना चाहिए ? 'आम' अथवा 'न'

(अ) उनका आदर करना चाहिए , क्योंकि वे हमसे बड़े हैं ।

(ब) उनके साथ समय बिताना चाहिए ।

(क) उनके अनुभवों से ज्ञान लेना चाहिए ।

प्रश्न -5 (क) मंजूषा में दिए गए शब्दों से रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए ।

[सः ,आवाम , ते , अहम , वयम]

१. ----- पठामि ।
२. ----- लिखामः ।
३. ----- कुर्वन्ति ।
४. ----- हसावः ।
५. ----- स्मरति ।

प्रश्न -५ (ड) सर्वनाम तालिका को पूर्ण कीजिए ।

१. प्रथमः पुरुषः -	सः	-----	ते
२. मध्यमः पुरुषः-	-----	युवाम	यूयम
३. उत्तमः पुरुषः	-----	आवाम	-----

प्रश्न - ५ (इ) उचित रूप लिखिए ।

१. यूयम ----- । [नम]
२. युवाम ----- । [कूर्द]
३. अहम ----- । [भ्रम]
४. सः ----- । [पठ]

प्रश्न - ५ (ई) धातु के वचनानुसार कर्ता लिखिए ।

१. ----- हसन्ति । [वृद्ध]
२. ----- भ्रमतः । [सैनिकः]
३. ----- पचन्ति । [महिला]
४. ----- लिखन्ति । [छात्र]
५. ----- धावतः । [अश्व]

(ब) निम्नलिखित शब्दों को उनके अर्थों से मिलाइए ।

‘अ’	‘ब’
१. भूषणम	धन
२. ददाति	कभी नहीं
३. पात्रता	उम्र
४. धनम	गहना
५. कदाचन	देती है
६. आयुः	योग्यता

प्रश्न-४ (अ) निम्नलिखित शब्दों के हिंदी अर्थ लिखिए ।

१) आवाम	६) कन्दुकम
२) सा	७) समाचरपत्रम
३) पिपीलिका:	८) मस्तकम
४) चिकित्सक:	९) नेत्राणि
५) नारिकेलम	१०) कर्ग

ब) निम्नलिखित शब्दों के अंग्रेजी अर्थ लिखिए ।

१) मयूरः	२) अधुना	३) सर्वत्र
४) अध्यपिका	५) कच्छपः	६) सैनिकः

(क) तालिक को जोडकर वाक्य बनाईए ।

कर्ता	अव्यय	धातुरूप	वाक्यानि
छात्रः	उपरि	गच्छति	१).....
	अपि		२).....
	न		३).....
	सदा		४).....
	शनैः		५).....
	अत्र		६).....

(ड) निम्नलिखित वाक्य में से अव्यय पद ढूढकर लिखिए ।

- १) गजः शनैः शनैः चलति ।
- २) अनीशा अत्र पठति ।
- ३) ते अत्र पठिष्यन्ति ।
- ४) त्वं कदा उत्तिष्ठसि ।
- ५) तत्र जलम तीव्रं वहति ।
- ६) अधः रविवासरः अस्ति ।

प्रश्न-५(अ) निम्नलिखित धातुरूपां को एकवचन,द्विवचन और बहुवचन में लिखिए ।

१) नृत	२) तृ (तर)	३) चल	४) नम	५) रक्ष	६) हस

(ब) निम्नलिखित वाक्यों का हिंदी में अनुवाद कीजिए ।

- १) एषा ललना ।
- २) सदा सत्यम वद ।
- ३) अत्र वृक्षः अस्ति